

Shrnutí hlavních poznatků

Demografické charakteristiky

- K 31. 12. 2018 žilo v Pardubickém kraji 520,3 tisíc obyvatel (z toho 262,4 tisíc žen), což je nejvíce od vzniku kraje v roce 2000. Počet obyvatel kraje roste zejména zásluhou zahraniční migrace. **Zastoupení žen v populaci** kraje v čase mírně klesá, ke konci roku 2018 se ženy na celkovém počtu obyvatel kraje podílely 50,4 % (republikový průměr činil 50,8 %).
- Ačkoli **v populaci jako celku převažují ženy**, v podrobnějším třídění podle věku je pro mladší věkové skupiny typická početní převaha mužů, ve starších věcích již početně převládají ženy. Na konci roku 2018 byla první pětiletou věkovou skupinou s početní převahou žen nad muži věková kategorie 55–59letých osob.
- **Index stáří** u žen v kraji trvale překračuje hodnotu jednoho sta od roku 1999, v roce 2018 připadalo na 100 dívek do 15 let 149 žen nad 65 let. U mužů byla početní převaha seniorů nad dětmi poprvé zaznamenána až v roce 2016, v roce 2018 dosáhl index stáří u mužů hodnoty 105. **Průměrný věk** mužů i žen byl v roce 2018 v mezikrajském srovnání šestý nejnižší (41,0 let muži a 43,8 let ženy).
- V Pardubickém kraji připadalo v posledních deseti letech v průměru na 100 **narozených** dívek 105 chlapců. Téměř polovina (48,9 %) dětí se v roce 2018 narodila neprovdaným matkám. Podíl dětí narozených mimo manželství se v kraji v uplynulých deseti letech zvýšil o 16 procentních bodů. Průměrný věk matky při narození dítěte vzrostl v kraji za posledních deset let o 0,9 roku na 30,6 let v roce 2018 a v posledních letech spíše stagnuje. Úhrnná plodnost v kraji od roku 2000 roste, v roce 2018 dosáhla hodnoty 1,742 dítěte na jednu ženu (pátá nejvyšší hodnota v mezikrajském srovnání).
- Pro mužskou část populace je charakteristická vyšší intenzita úmrtnosti ve všech věkových skupinách. Nejvýraznější převaha zemřelých mužů nad ženami je typická pro věkovou skupinu 20–29letých, a to zejména v důsledku vyšší úmrtnosti na vnější příčiny. Nejčastějšími příčinami úmrtí mužů i žen jsou nemoci oběhové soustavy a novotvary. Ve srovnání s muži tvoří úmrtí na nemoci oběhové soustavy u žen větší podíl na celkovém počtu úmrtí, novotvary naopak menší.
- Střední délka života se dlouhodobě prodlužuje rychleji u mužů. Hodnoty **naděje dožití** při narození mužů (76,5 let v období 2017–2018) i žen (82,3 let) jsou v Pardubickém kraji nad celorepublikovým průměrem (4. nejvyšší hodnota v mezikrajském srovnání u mužů, 6. nejvyšší u žen).
- V průběhu roku 2018 bylo v kraji uzavřeno 2 648 **manželství**, což je nejvíce od lokálního maxima v roce 2007. Ve srovnání s ostatními kraji vyšší zastoupení snoubenců do 30 let se odráží v nižším průměrném věku při prvním sňatku, který byl v roce 2018 u mužů (31,8 roku) i u žen (29,1 let) druhý nejnižší v mezikrajském srovnání. Počty **rozvodů** vykazují dlouhodobě s mírnými výkyvy klesající trend. Rozvodem bylo v roce 2018 v Pardubickém kraji ukončeno 1 120 manželství, ve třech pětinach případů šlo o manželství s nezletilými dětmi.
- **Stěhování** přispívá k početnímu růstu populace kraje od roku 2004, výjimkou byly pouze roky 2013 a 2015. Na kladné hodnotě migračního salda v kraji má dlouhodobě zásluhu především zahraniční migrace (na kladném saldu zahraniční migrace se muži v roce 2018 podíleli 66 %). Dlouhodobě přibližně polovina všech stěhujících se osob je ve věku do 29 let.
- Podíl ženatých mužů a vdaných žen v populaci kraje byl podle dat **Sčítání lidu, domů a bytů 2011** vyrovnaný (45 % ženatých, 43 % vdaných). Podíl svobodných mužů v kraji byl o 10 procentních bodů vyšší než podíl svobodných žen (44 % oproti 34 %). K české národnosti se při sčítání přihlásilo 95 % mužů a 96 % žen (z osob, které na otázku národnosti odpověděly). Za věřící se podle výsledků SLDB označilo 33 % mužů a 39 % žen (z těch, kteří na otázku odpověděli).

Vzdělání a vzdělávání

- **Vzdělanost** má rostoucí tendenci, a to zejména u žen. V kraji ubylo žen, které mají pouze základní vzdělání, či nemají žádné vzdělání. Vysokoškolsky vzdělaných obyvatel naopak v kraji přibylo za obě pohlaví.

- Většinu všech **pedagogů na školách** v kraji tvoří ženy. Výraznou převahu mají zejména v mateřských školách a na prvním stupni základních škol. Převažují také na druhém stupni základních škol, kde zaujímají okolo 75 % ze všech pedagogů. Na středních školách se již počet učitelů a učitelek téměř vyrovnává, i když mírná převaha zůstává ženám.
- Většina **žáků středních škol** studuje obory zakončené maturitní zkouškou. Na takto zakončených oborech převažují dívky. Chlapci mají naopak převahu na těch středoškolských oborech, které jsou bez maturitní zkoušky.
- Mezi **vysokoškolskými studenty**, kteří mají bydliště v kraji, převažují v bakalářských i magisterských studijních programech ženy, ale v doktorských studijních programech již zaujímají menšinu.

Ekonomická aktivita

- **Míra ekonomické aktivity žen** dlouhodobě zaostává za mírou EA mužů, rozdíl se však postupně snižuje. V samotném roce 2018 zaostávala míra ekonomické aktivity mužů v kraji za celostátním průměrem a hodnotou 67,7 % byla až devátá v mezikrajském srovnání. Naproti tomu míra ekonomické aktivity žen zde překračovala republikový průměr a hodnota 52,9 % byla mezi kraji čtvrtá nejvyšší.
- Míra ekonomické aktivity se liší také podle **stupně dosaženého vzdělání**. Nejvyšší je mezi osobami s vysokoškolským vzděláním, přitom u mužů byla v kraji v roce 2018 o 11,9 procentního bodu vyšší než u žen. Nejnižší je míra ekonomické aktivity mezi osobami se základním vzděláním v důsledku vyššího zastoupení ekonomicky neaktivních seniorů, zejména žen.
- **Zaměstnanci** v kraji tvořili 82,6 % všech zaměstnaných mužů, mezi kraji šlo o třetí nejvyšší hodnotu. Mezi zaměstnanými ženami byl podíl zaměstnankyň 89,7 %, v mezikrajském srovnání to byl druhý nejvyšší podíl. Naproti tomu byli v kraji u obou pohlaví podprůměrně zastoupeni podnikatelé.
- V Pardubickém kraji je obdobně jako v celé ČR **podíl zaměstnaných mužů** dvojnásobný oproti podílu zaměstnaných žen nejen **v zemědělství**, lesnictví a rybnářství, ale i **v průmyslu a ve stavebnictví**. Naproti tomu ve službách mají dominantní zastoupení ženy.
- Z hlediska **hlavních tříd zaměstnání** byly ženy více zastoupeny ve třídách Specialisté, Úředníci, Pracovníci ve službách a prodeji, Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. Oproti republikovému průměru byli v kraji v roce 2018 u obou pohlaví podprůměrně zastoupeni Specialisté a nadprůměrně zastoupeni mezi muži Řemeslníci a opraváři, mezi ženami Úředníci.
- Ve všech krajích převažují **počty zaměstnaných cizinců-mužů** nad počty zaměstnaných žen-cizinek. Kraj se počtem pracujících cizinců (mužů i žen) řadí mezi kraje na 8. místo. Podíl zaměstnaných žen-cizinek v Pardubickém kraji na celkovém počtu zaměstnaných cizinců je v mezikrajském srovnání šestý nejvyšší.
- Podle SLDB 2011 ženy častěji než muži dojížděly za prací na kratší vzdálenosti, tedy v rámci daného správního obvodu ORP, muži naproti tomu častěji vyjížděli do jiných krajů a do zahraničí. V rámci obce upřednostňovaly **vyjížděku do zaměstnání** ženy (54 % všech dojíždějících), z obce vyjížděli častěji muži (56 % všech vyjíždějících). Muži i ženy v roce 2011 nejčastěji cestovali za prací mimo obec bydliště osobním automobilem. Ženy častěji než muži využívaly k cestě za prací autobus a osobní auto jako spolucestující.
- V posledních 10 letech se v kraji snížil průměrný **počet odpracovaných hodin týdně** u mužů o 0,7 hodin a u žen o 0,6 hodin. V roce 2018 muži odpracovali týdně o 3,2 hodiny více než ženy.
- **Úroveň mezd mužů** je dlouhodobě vyšší než úroveň mezd žen. V podnikatelské sféře byl v kraji v roce 2018 medián mezd mužů oproti mediánu mezd žen vyšší o 21,2 %. V nepodnikatelské sféře byl medián platů mužů vyšší než medián platů žen o 13,9 %.
- **Podíl nezaměstnaných osob** každoročně roste v zimních měsících. Sezónnost letních prací se projevuje zejména u mužů. Spolu s tím, jak se v posledních letech snižuje míra nezaměstnanosti, se zmenšují i rozdíly mezi podílem nezaměstnaných mužů v letních a zimních měsících.

- V **předdůchodovém věku** (60–64 let) mají muži dlouhodobě vyšší podíl nezaměstnaných. Ke konci roku 2018 tvořily ženy ve věkové skupině 60–64 let pouze čtvrtinu z uchazečů o zaměstnání stejné věkové skupiny v kraji.
- Podle **délky evidence na úřadech práce** v kraji na tom jsou dlouhodobě lépe muži. Ti mají nejen dlouhodobě vyšší podíl těch, kteří jsou na úřadech práce evidováni kratší dobu než 3 měsíce, ale zároveň také nižší podíl těch, kteří jsou na úřadech práce déle než jeden rok.

Zdravotní péče

- **Zařízení ambulantní péče** navštěvují častěji ženy než muži, průměrný počet návštěv se u obou pohlaví zvyšuje. Mezi nejčastěji navštěvovaná zařízení ambulantní péče v kraji jak u žen, tak i u mužů patří ordinace ambulantních specialistů. Dlouhodobě zaznamenáváme v Pardubickém kraji v mezikrajském srovnání nadprůměrnou návštěvnost ordinací praktických lékařů pro děti a dorost.
- Počet osob hospitalizovaných v **nemocnicích akutní péče** se dlouhodobě snižuje, podíl žen klesá. Průměrná ošetrovací doba hospitalizovaných v nemocnicích akutní péče je u žen dlouhodobě kratší než u mužů; délkou průměrné ošetrovací doby se Pardubický kraj zařadil doprostřed mezikrajského srovnání.
- Podle údajů Národního registru hrazených zdravotních služeb je v kraji dlouhodobě zvýšený výskyt **hypertenzní nemoci** u obou pohlaví, ženy však mezi pacienty tvoří vyšší podíl než muži. **Ischemické nemoci srdeční** se naopak týkají většího počtu mužů, v mezikrajském srovnání však patří výskyt těchto nemocí v Pardubickém kraji u obou pohlaví k nejnižším.
- Národní onkologický registr evidoval v kraji (v průměru let 2012–2016) 552,7 nových případů onemocnění **zhoubnými novotvary** na 100 000 obyvatel, což byla hodnota pod republikovým průměrem. Z regionálního pohledu obsadili nejvyšší pozici muži ve svitavském okrese, porovnáním výskytu zhoubných novotvarů podle okresů ČR se umístili na 20. nejvyšší příčce; u opačného pohlaví se nejvýše umístily ženy z okresu Pardubice – na 28. nejvyšší pozici.
- Počet **diabetiků** v kraji již přesáhl 50 tis. osob a stále roste, tempo růstu je rychlejší u mužů než u žen. V meziokresním srovnání byl relativně nejvyšší počet diabetiků u mužů shledán v okrese Svitavy, který obsadil zároveň desátou nejvyšší příčku ve srovnání všech okresů ČR; u žen diabetiček dominuje také okres Svitavy na čtrnácté pozici.
- Počet **nemocensky pojištěných osob** v kraji v roce 2018 přesáhl 203 tis. osob a byl nejvyšší od roku 2012. Podíl mužů mezi nemocensky pojištěnými osobami mírně převyšuje nad zastoupením žen. Počet **nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti** v kraji v roce 2018 převýšil 85 tisíc a v porovnání s rokem 2012 vzrostl o 30 tis. případů. Podíl žen na počtu nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti mírně převyšuje nad podílem mužů.

Sociální zabezpečení

- Nejčastěji využívanou pobytovou sociální službou v kraji jsou **domovy pro seniory**, jejichž lůžková kapacita představuje polovinu lůžkového fondu zařízení sociálních služeb, v čase se však jejich kapacita výrazně nemění. Podíl žen v roce 2018 v kraji reprezentoval 76 % klientely a v čase se zvyšuje. **Domovy se zvláštním režimem** jsou pobytovou službou, u které je evidován největší nárůst kapacity. Zastoupení žen tvořilo 64,3 % a v čase se snižuje. Nejčastěji využívanou terénní nebo ambulantní službou je **pečovatelská služba**, počet jejích uživatelů v kraji se však od roku 2010 snížil o pětinu, klesá i podíl žen.
- **Příspěvek na péči** pobíralo v roce 2018 v kraji v průměru měsíčně 19,8 tis. osob, z toho 12,0 tis. žen. Nejvyšší počet dávek příspěvku na péči pobíraly osoby se stupněm závislosti II., a to 4,0 tis. žen a 2,6 tis. mužů. Počet vyplacených dávek příspěvku na péči byl v relativním vyjádření v mezikrajském srovnání jak u mužů, tak i u žen v Pardubickém kraji druhý nejvyšší.
- Více než čtvrtina populace kraje pobírala na konci roku 2018 některý z **důchodů**, přičemž počet příjemců se zvyšuje. Nejvyšší podíl tvoří příjemci **důchodu starobního**. Mezi starobními důchodci je zastoupeno více žen než mužů. Starobní důchod žen je nižší než starobní důchod mužů a v čase se rozdíl stále zvyšuje.

- Dlouhodobě roste počet **příjemců předčasných starobních důchodů**, na všech příjemcích starobního důchodu se v roce 2018 podíleli téměř jednou třetinou. V mezikrajském srovnání podílu příjemců předčasného starobního důchodu (na příjemcích starobního důchodu) se ženy v kraji zařadily na třetí nejvyšší pozici, muži ještě o stupeň výše.

Domácnosti a bydlení

- Oproti republikové **struktuře domácností** nacházíme v kraji (podle výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2011) nadprůměrné zastoupení úplných rodin s ekonomicky závislými dětmi a z hlediska rodinného stavu partnerů pak i vyšší podíl sezdáných soužití.
- V **úplných rodinách** tvořených manželskými páry zjišťujeme oproti nesezdaným soužitím druha a družky v kraji v průměru vyšší zastoupení rodin bez ekonomicky závislých dětí, ale i rodin se dvěma a více dětmi.
- V **nesezdaných soužitích** žijí častěji partneři s větším věkovým rozdílem. Nadprůměrně jsou v těchto soužitích také zastoupeny dvojice starší ženy s mladším mužem.
- Z celkového počtu 18,4 tis. **ekonomicky závislých dětí** žijících v kraji v roce 2011 v **neúplných rodinách** jich 84 % žilo s matkou a 16 % s otcem (podíly přibližně odpovídající republikovým hodnotám).
- Z celkového počtu téměř 63 tis. **domácností jednotlivců** v kraji (podle SLDB 2011) tvořily ženy 56 % (s převahou ovdovělých) a muži 44 % (s převahou svobodných). Pardubický kraj zaujímal podílem domácností jednotlivců na všech hospodařících domácnostech (v případě mužů i žen) čtvrtou nejnižší příčku v mezikrajském srovnání.
- **Soužití domácností jednotlivců s jinou domácností** v bytě je častější u mužů než u žen. S rostoucím věkem se podíl domácností jednotlivců bydlících v bytě samostatně zvyšuje, a to u mužů i žen.
- V úplných rodinách tvořených sezdanými páry zjišťujeme mnohem vyšší podíl **bydlících** v rodinných domech ve srovnání s nesezdanými páry. Úplné rodiny s ekonomicky závislými dětmi přitom žijí častěji v rodinných domech než rodiny bez dětí. Neúplné rodiny v čele s mužem (oproti neúplným rodinám v čele se ženou) také častěji žijí v rodinných domech. Jednotlivci (především ženy) ve srovnání s ostatními typy domácností více preferují bydlení v bytovém domě.

Volnočasové aktivity

- Muži **využívají internet** (včetně internetu na mobilním telefonu) v průměru častěji než ženy. Nadprůměrně jsou v kraji mezi muži i ženami zastoupeni uživatelé internetového bankovníctví i nakupující na internetu. Zatímco ženy mnohem častěji oproti mužům vyhledávají na internetu informace o zdraví, muži se naopak častěji věnují internetovému hraní her. Zastoupení internetových hráčů však v kraji patří k nejnižším v mezikrajském srovnání.
- Mezi žáky **základních uměleckých škol** dlouhodobě převažují dívky (ve školním roce 2018/19 v kraji z téměř 71 %, což je hodnota mírně nad celorepublikovým průměrem). Počtem žáků ZUŠ na obyvatele se kraj u obou pohlaví řadí na přední místa v mezikrajském srovnání. Zatímco mezi chlapci mají výraznou převahu hudební obory, u děvčat je skladba oborů pestřejší a oproti chlapcům častěji preferují obory taneční.
- **Sportovním aktivitám** evidovaným v rámci České unie sportu se věnují častěji muži, a to mezi žáky, dorostenci i dospělými. Téměř 72% zastoupení mužů v rámci celé členské základny ČUS ke konci roku 2018 v kraji představuje hodnotu mírně nad republikovou hodnotou. Podíl žen mezi členy ČUS však v posledních letech v kraji i celé ČR mírně roste.

Kriminalita, závislosti, dopravní nehody

- **Kriminalita** vyjádřená počtem objasněných skutků na 1 000 obyvatel daného pohlaví za roky 2016–2018 byla v Pardubickém kraji u žen pětkrát nižší než u mužů; v mezikrajském srovnání byla kriminalita mužů v kraji druhá nejnižší, u žen třetí nejnižší. Mezi objasněnými skutky mají ženy v kraji nejvyšší zastoupení

na hospodářské kriminalitě, nejméně se ženy podílejí na mravnostní kriminalitě. Podíl žen na celkovém počtu stíhaných osob v kraji vzrostl oproti roku 2010 o více než třetinu.

- Podíl **současných kuřáků** v Pardubickém kraji se příliš neliší od republikového průměru; podíl mužů, kteří nikdy nekouřili, řadil podle dostupných údajů v roce 2014 kraj až na osmé místo. Mezi ženami byl v mezikrajském srovnání podíl současných kuřaček v kraji druhý nejnižší a podíl těch, které nikdy nekouřily, druhý nejvyšší.
- Počet ambulantních **pacientů užívajících alkohol i nealkoholové drogy** v přepočtu na 10 tis. obyvatel byl v roce 2017 v ČR u mužů téměř dvojnásobný oproti ženám, výjimku tvoří sedativa a hypnotika, kde je mezi pacienty více žen. **Substituční léčbu** osob závislých na opiátech/opioidech absolvovalo v roce 2017 v kraji dvakrát více mužů než žen. Podíl takto léčených mužů na 100 000 obyvatel byl při mezikrajském srovnání v kraji třetí nejnižší a žen pátý nejnižší.
- Podíl žen na počtu pacientů z Pardubického kraje léčených v roce 2017 v psychiatrických ambulancích na **diagnózy související s poruchami příjmu potravy** dosahoval 95 %; zatímco podíl ambulantně léčených mužů ze všech mužů byl čtvrtý nejnižší, mezi ženami byl podíl léčených žen šestý nejvyšší. U hospitalizovaných pacientů byl přepočtený počet (na 100 000 osob stejného pohlaví) léčených mužů mezi kraji nejvyšší, léčených žen čtvrtý nejvyšší.
- Zatímco mezi řidiči měly ženy v Pardubickém kraji ke konci roku 2018 podíl 45,4 %, mezi řidiči, kteří se dopustili přestupku, započítávaného do **bodového hodnocení řidiče**, měly ženy podíl pouze 19,5 %. V mezikrajském srovnání byl podíl „bodovaných“ řidičů-mužů i řidiček-žen v kraji pátý nejnižší.
- Podíl **dopravních nehod** zaviněných ženou v kraji od roku 2010 roste, přesto jich byla v roce 2018 pouze pětina ze všech nehod zaviněných osobou. Podíl byl stejný u nehod zaviněných řidičem motorového vozidla, řidičem nemotorového vozidla i chodcem, avšak zatímco od roku 2010 rostl podíl žen-řidiček motorového vozidla, tak klesal podíl žen-řidiček nemotorového vozidla.
- Mezi **příčinami nehod** je podíl žen dlouhodobě nejvyšší v kategorii nedání přednosti a nadprůměrný je i v kategorii nepřiměřená rychlost. Naproti tomu nesprávný způsob jízdy je u žen méně častý.
- V porovnání s celostátním průměrem let 2013–2018 byl v kraji podíl žen mezi **usmrcenými osobami** při dopravních nehodách vyšší o 0,6 procentního bodu, mezi těžce zraněnými nižší o 2,7 p. b. a mezi lehce zraněnými nižší o 0,5 p. b. Z jednotlivých kategorií účastníků silničního provozu byl nejvyšší podíl žen mezi usmrcenými i lehce zraněnými osobami u spolujezdců a mezi těžce zraněnými u chodců, příznivější situace byla u cyklistů a řidičů.

Volby

- **Zájem žen kandidovat do zastupitelstev obcí** (městysů a měst) je oproti mužům dlouhodobě nižší a v čase roste jen pozvolna. Při komunálních volbách v roce 2018 byl v kraji podíl žen mezi kandidáty (32 %) pátý nejnižší v mezikrajském srovnání, zastoupení žen mezi zvolenými zastupiteli (28 %) bylo šesté nejnižší.
- **Úspěšnost zvolení žen** je oproti mužům dlouhodobě nižší a platí to nejen v komunálních volbách, ale i volbách do zastupitelstva kraje. Při volbách do obecních zastupitelstev v roce 2018 činil podíl zvolených mužů na všech kandidujících mužích v kraji 35 %, mezi ženami byla úspěšnost zvolení téměř o 6 procentních bodů nižší. V mezikrajském srovnání se jednalo o nadprůměrné hodnoty.
- Na úrovni **správních obvodů obcí s rozšířenou působností** měly ženy při komunálních volbách v roce 2018 nejvyšší (více než třetinové) zastoupení mezi kandidáty na Svitavsku, Pardubicku a Přeloučsku. Přeloučsko spolu se Svitavskem a Holickem se zároveň vyznačuje nejvyšším podílem žen mezi zvolenými zastupiteli.